

Brüssel, 23. juuni 2023
(OR. en)

Institutsioonidevaheline
dokument:
2022/0902(APP)

10278/2/23
REV 2

LIMITE

AG 46
PE 60
INST 197
FREMP 177

MÄRKUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Saaja:	Alaliste esindajate komitee (COREPER II) / nõukogu
Eelmise dok nr:	9603/23, 7582/23
Teema:	Nõukogu 27. juuni 2023. aasta istungi (üldasjad) ettevalmistamine Ettepanek: NÕUKOGU MÄÄRUS Euroopa Parlamendi liikmete valimise kohta otsesel ja üldistel valimistel, millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu otsus 76/787/ESTÜ, EMÜ, Euratom ning sellele otsusele lisatud Euroopa Parlamendi liikmete valimist otsesel ja üldistel valimistel käsitlev akt („Euroopa Parlamendi valimise seadus“) – Ülevaade olukorrast

1. Euroopa Parlament esitas 2022. aasta mais nõukogu määruse ettepaneku Euroopa Parlamendi liikmete valimise kohta otsesel ja üldistel valimistel, millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu otsus 76/787/ESTÜ, EMÜ, Euratom ning sellele otsusele lisatud Euroopa Parlamendi liikmete valimist otsesel ja üldistel valimistel käsitlev akt.
2. Nõukogu arutas ettepanekut eri koosolekutel nii tehnilisel kui ka poliitilisel tasandil. Pärast üldasjade töörühmas 3. märtsil 2023 toimunud arvamuste vahetust käivitas eesistujariik 30. märtsil 2023 uuringu (7582/23),¹ et saada suurem selgus ja analüüsida üksikasjalikumalt, millised on delegatsioonide seisukohad ettepaneku suhtes.

¹ 7582/23.

3. Eesistujariigi taotlusel koostas nõukogu peasekretariaat käesoleva märkuse lisas esitatud kokkuvõtte, mille aluseks on 24 liikmesriigilt 8. juuniks 2023 saadud vastused.
4. Alaliste esindajate komiteel palutakse see aruanne teadmiseks võtta ja esitada see üldasjade nõukogule, pidades silmas selle 27. juuni istungil Euroopa Parlamendi valimise seaduse üle toimuvat arvamuste vahetust.

Valimisseadust käsitleva uuringu kokkuvõte

I. SISSEJUHATUS

1. **Sisu:** kokkuvõtvast aruandes (II osa) antakse ülevaade liikmesriikide märkustest, liigitades määruse eelnõu sätteid kolme rühma:
 - sätteid, mille suhtes avaldatakse ulatuslikku ja/või kindlat vastuseisu,²
 - sätteid, mis tekitavad küsimusi ja mida tuleks veel põhjalikult arutada,³ ning
 - sätteid, mida enamik toetab⁴.
2. **Metoodika:** kokkuvõtva aruande eesmärk on anda üldine ülevaade liikmesriikide märkustest ja seisukohtadest Euroopa Parlamendi ettepaneku iga artikli kohta. Liikmesriikide vastuste ja põhjenduste diapasoone oli lai, ulatudes lihtsalt ristikese tegemisest kasti kuni kommentaaride esitamise või alternatiivse sõnastuse väljapakumiseni. Kokkuvõttev aruanne ei ole ammendav, vaid sellega püütakse panna kirja üldsuundumused ja kõige levinumad kommentaarid ning demonstreerida esitatud seisukohtade mitmekesisust näidete varal.

II. KOKKUVÕTTEV ARUANNE

A. Ettepaneku kohta esitatud üldmärkused

3. **Eesmärgid:** ükskõik millised on olnud konkreetsete liikmesriikide seisukohad üksikute sätete puhul, peab mõni neist võimalikuks nõustuda valimisseaduse teatavate elementide kohandamisega, et muuta need reeglid tuleviku jaoks sobivaks. Kuigi osa liikmesriike pidas

² Suur hulk liikmesriike tegi ristikese kasti „ei ole vastuvõetav“ ja/või väljendas tugevat vastuseisu.

³ Suur hulk liikmesriike tegi ristikese kasti „tuleb arutada“. Mõni liikmesriik tegi ristikese kasti „ei ole vastuvõetav“ ja/või väljendas tugevat vastuseisu.

⁴ Suur hulk liikmesriike tegi ristikese kasti „vastuvõetav“, mõni liikmesriik osutas mitmele mureküsimusele, mida tuleb veel arutada, ja/või väiksem hulk liikmesriike väljendas vastuseisu.

üheainsa Euroopa Parlamendi valimiseks praegusest 27 erinevast valimismudelitest loobumise mõtet kasulikuks, juhtisid paljud neist tähelepanu sellele, et puuduvad üksikasjalikud subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtte järgimist ning ettepaneku finantsmõju käsitlevad avaldused. Need delegatsioonid eelistavad jätta Euroopa Parlamendi valimiste reguleerimise ka edaspidi liikmesriikide tasandile.

4. **Õigusakti vorm:** valimismenetlusi käsitlevate õigusaktide vastuvõtmine määrusega ei leidnud kuigi suurt toetust. Paljud liikmesriigid väljendasid kahtlusi ja mõni on isegi kindlalt vastu praeguse valimisseaduse vormi muutmisele, väites, et määrus, millega kehtestatakse ühtne valimismenetlus, tekitaks õiguslikke probleeme ja tooks kaasa Euroopa Parlamendi valimiste ja liikmesriikides toimuvate valimiste suhtes kehtivate õigusnormide vahelised vastuolud.

B. Sätted, mille suhtes avaldatakse ulatuslikku ja/või kindlat vastuseisu

5. Enamik liikmesriike oli nn **esikandidaatide** menetluse (põhjendus 8) vastu, põhjendades seda sellega, et see on vastuolus aluslepingus sätestatud institutsioonilise tasakaaluga, rikub komisjoni erapooletuse nõuet ja soodustab suurematest liikmesriikidest pärit kandidaate.
6. Paljud liikmesriigid märkisid, et nad ei saa toetada riikideüleseid nimekirju, põhjuseks tõsised õiguslikud ja institutsioonilised küsimused, aruandekohustuse ja kodanike esindatuse puudumine ning riikideüleste nimekirjade alusel valitud Euroopa Parlamendi liikmete legitiimsuse küsimus. Lisaks juhtisid nad tähelepanu sellele, et Euroopa tasandi erakondade struktuur ja korraldus ei sobi selleks otstarbeks. Mitu liikmesriiki oli seetõttu vastu kogu liitu hõlmava valimisringkonna mainimisele tekstis läbivalt (nn vastuväiteid põhjustav säte). Väike hulk liikmesriike toetas üldiselt artiklis 15 sätestatud **riikideüleseid nimekirju**, kuid esitati ka mõned reservatsioonid, eelkõige seoses korralduslike üksikasjadega. Üks liikmesriik esitas riikideüleste nimekirjade koostamist ja kasutuselevõtmist käsitleva alternatiivse ettepaneku. Üks liikmesriikide rühm jäi kahtlevale seisukohale, kuid oli valmis seda küsimust edasi arutama.
7. Uut riikideüleste nimekirjade süsteemi soovitanud liikmesriik tegi ühtlasi ettepaneku muuta artiklit 28, millega asutatakse **Euroopa valimisamet**. Siiski tekitab kogu liitu hõlmava valimisringkonnaga seotud valimisameti asutamine küsimusi paljude liikmesriikide jaoks; nad

ei näe selle ameti lisaväärtust ja peavad selle rahastamist ebaselgeks. Need liikmesriigid olid seetõttu üldiselt vastu selle mainimisele tekstis läbivalt (vastuväiteid põhjustav säte).

8. Vaatamata sellele, et ettepanekus leidub säte, millega nähakse ette võimalus seada kõrgem valimisea alampiir, väljendati kindlat ja laialdast vastuseisu sellele, et seada **valimisea alampiiriks 16 aastat** (artikkel 4). Liikmesriigid esitasid järgmised vastuargumendid: ühe liikmesriigi parlament lükkas sellise ettepaneku hiljuti tagasi, valimisea alampiir peab olema kooskõlas liikmesriikides toimuvate valimiste jaoks kehtestatud valimisea alampiiriga, puuduvad põhjendused, miks on vaja liikmesriikide süsteemist kõrvale kalduda, ning puudub üldsuse toetus sellisele alampiiri langetamisele. Mitmel liikmesriigil oli küsimusi ja kahtlusi seoses väljenditega „**olenemata nende õigus- ja teovõimest**“ ja seoses mõistega „**puuetega inimesed**“. **Õigus kandideerida alates 18. eluaastast** (artikkel 5) põhjustab samuti vastuseisu.
9. Mõningasele toetusele vaatamata tekitas suurt vastuseisu **posti teel hääletamise võimaluse ettenägemise kohustus** (artikli 8 lõige 1). Vastuseisu põhjenduseks toodi teostatavuse ja turvalisuse küsimused ning ebakindlus selles osas, mis puudutab selle kohaldamisala ja riiklike süsteemidega ühildumist. Sama kehtib lõike 2 kohta, mis käsitleb hääletamiseks pakutavaid lisavõimalusi. Enamik liikmesriike eelistab vabatahtlikku süsteemi nagu 2018. aasta otsuses.
10. Suurem osa liikmesriike oli kindlalt vastu **Euroopa valijate registri** koostamisele (artikkel 9). Nad pidasid seda põhjendamatuks, ebamõistlikuks ja liiga kaugeleulatuvaks ning palusid seetõttu need sätted tekstist välja jätta. Teised liikmesriigid tegid ettepaneku seada valijate registri koostamisele lühem tähtaeg.
11. Mitu liikmesriiki oli vastu sellele, et erakondadele seataks ranged **sookvoodid** (artikli 10 lõige 1), sest erakonnad peaksid kandidaadid vabalt nimetama. Mõne liikmesriigi jaoks oli vastuvõetamatu ka mõiste „**mittebinaarne**“ kasutamine.
12. Enamik liikmesriike taotles, et **kandidaatide nimekirjade esitamiseks** (artikkel 11) antaks rohkem aega, või oli ettepanekus esitatud 12-nädalase tähtaja vastu, väites, et see on põhjendamatu, ebamõistlik ja vastuolus liikmesriikide süsteemidega.
13. **Valimiskampaaniaid** käsitlevate liikmesriikide õigusnormide ja tavade ühtlustamine (artikkel 17) on mitme liikmesriigi jaoks vastuvõetamatu ja tekitab veel mitmele küsimusi.

Liikmesriigid rõhutasid muu hulgas negatiivset mõju, mis see avaldaks sügavalt juurdunud riiklikele tavadele ja traditsioonidele ning kampaaniakuludele.

14. Enamik liikmesriike oli vastu **ühe valimispäeva** (artikli 19 lõige 1) kehtestamisele, tuues põhjenduseks subsidiaarsuse küsimuse, korralduslikud raskused, valimisaktiivsuse vähenemise ohu ja mure põhiseaduslike tavadega kokkusobimatuse pärast. Kolm liikmesriiki võiksid kaaluda 9. maid hõlmava ja neljapäevast pühapäevani kestva hääletusperioodi kehtestamist, kuid teised eelistasid algteksti selgemaks muutmist. Muud elemendid, nagu **poliitiline tegevus valimisjaoskondade läheduses** (lõige 2), **hääletamisaja pikkus** (lõige 3) ja **tulemuste avalikustamine** (lõige 4), pälvisid rohkem toetust, kuid samas oldi neile siiski kindlalt vastu, põhjendades seda peamiselt sellega, et seda tuleks reguleerida liikmesriigi tasandil.
15. Mitu liikmesriiki ei saa kiita heaks artikli 20 lõiget 1, mis käsitleb **valimistulemuste avaldamist**. Mitme puhul on põhjuseks vastuväiteid põhjustavad sätted (vt punktid 6 ja 7), teised annavad märku Euroopa Kohtu menetluses olevast eelotsusest ning kolmandad rõhutavad, et seda tuleks reguleerida liikmesriigi tasandil.

C. Sätted, mis tekitavad küsimusi ja mida tuleks veel põhjalikult arutada

16. Mõned liikmesriigid on **mõistete** (artikkel 2) kehtestamise vastu, väites, et see süsteem oleks keeruline ja õiguslikult ebaselge ning et seda saaks paremini teha liikmesriigi tasandil. Enamik on valmis seda küsimust veel arutama. Kõige problemaatilisemad mõisted näivad olevat mõisted „valijate ühendus“ (punkt 2), „riigi tasandi erakondade ja/või valijate ühenduste Euroopa tasandi koalitsioon“ (punkt 3), „Euroopa tasandi erakond“ (punkt 4), „Euroopa tasandi valijate ühendus“ (punkt 5), „Euroopa tasandi valimiskoalitsioon“ (punkt 6) ja „üleliiduline nimekiri“ (punkt 9). Peamised takistused näivad olevat nende mõistete ja liikmesriikide kehtivate õigusaktide omavaheline kokkusobimatus (vt punktid 6 ja 7).
17. **Hääleõiguse kasutamise** (artikkel 6) säte pakkus huvi, samas ka küsimusi kohaldamisalaga seotud küsimuste kohta, mille puhul tuleks mõne liikmesriigi arvates välistada hääletamine kolmandatest riikidest. Mõned liikmesriigid esitasid vastuväiteid ka lõikele 2, mis käsitleb kodanikke, kes kannavad vanglakaristust. Suurem osa avaldas sellele siiski toetust.

18. Liikmesriigid näivad üldiselt olevat valmis arutama artiklit 12, mis käsitleb **valimissüsteemi** (2018. aasta sõnastuse põhjal ja ilma riikideüleste nimekirjadeta).
19. Liikmesriigid osutasid vajadusele arutada põhjalikult artiklit 13 („**Valimiskünnis**“), et kõrvaldada mõned vastuväiteid põhjustavad sätted (vt punktid 6 ja 7) ning vältida olemasolevate erakondade väljajätmist ning võrdse hääleõiguse ja erakondade võrdse konkurentsi põhimõtte rikkumist. Peamised murekohad näivad olevat 3,5% künnis (eelkõige ettepanek kehtestada selle asemel 2–5% vahemik) ja lõige 4, mis käsitleb vähemusi.
20. Kui sätted, mis käsitlevad kogu liitu hõlmavat valimisringkonda, Euroopa valimisametit ja Euroopa valijate registrit, välja jäetakse, oleks suur hulk liikmesriike valmis 2018. aasta sõnastuse alusel täiendavalt arutama artiklit 18, mis käsitleb **kontaktasutusi**. Lahendamist vajavad küsimused on muu hulgas tähtajad, andmete ulatus ja vajadus võtta arvesse olukorda mõnes liikmesriigis, kus valijate ja kandidaatide andmeid käitlevad eri ametiasutused.
21. Artikkel 23, mis käsitleb **volituste kontrollimist**, leidis suurt toetust (v.a vastuväiteid põhjustavad sätted, vt punktid 6 ja 7). Seda tuleb arutada, eelkõige selleks, et selgitada Euroopa Parlamendi rolli.
22. Artikli 27 lõiget 7, mis käsitleb **eripuhkusi**, tuleb põhjalikult arutada, sest selle kohta on palju küsimusi.
23. Võrdselt on neid liikmesriike, kes toetavad artiklit 29 ja selles käsitletavat **komiteemenetlust**, ning neid liikmesriike, kes oma seisukohta veel teatanud ei ole. Teised vajaksid selgitusi või esitasid alternatiivse ettepaneku. Vastu on väike hulk liikmesriike.
24. Lõppsätteid ehk **läbivaatamisklauslit** käsitlevat artiklit 31 ja **jõustumist** käsitlevat artiklit 32 tuleb veel arutada, lähtudes sisuliste arutelude tulemustest.

D. Sätted, mida enamik toetab

25. Praeguses etapis said kõige laialdasema toetuse järgmised sätted:

- artikkel 3, mis käsitleb **riigisiseseid õigusnorme** (ja mille kõige keerulisem element on selle lõige 3);
- artikli 4 lõige 2, mis käsitleb **topelthääletamise** keelamist, ja artikli 4 lõige 3, mis käsitleb **karistusi**;
- artikli 5 lõige 2, mis käsitleb **mitmes kohas kandideerimist**;
- artikkel 7, mis käsitleb **ligipääsetavust**;
- artikli 13 lõige 1, mis käsitleb kohtade jaotamise **künnist**, mis ei tohi ületada 5 % antud kehtivate häälte koguarvust;
- artikkel 14, millega muu hulgas antakse liikmesriikidele luba moodustada valimisteks ühemandaadilisi **valimisringkondi**;
- artikkel 16, mis käsitleb **Euroopa tasandi valimisüksuste valimiskampaaniate rahastamist**;
- artikli 19 lõige 5, mis käsitleb **9. mai kuulutamist riigipühaks**;
- artikli 20 lõige 2, mis käsitleb **valimistulemuste avaldamist** (v.a vastuväiteid põhjustavad sätted, vt punktid 6 ja 7);
- artikkel 21, mis käsitleb **parlamendi koosseisu ametiaega ja volitusi**, ning artikkel 22, mis käsitleb **parlamendi kokkukutsumist** (v.a üks liikmesriik, kes on selle vastu, kuna see tähendaks kaudselt ühe hääletuspäeva tunnustamist, ning teine, kes soovib pidada seda kohaldamisalasse mitte kuuluvaks);
- artiklit 24, mis käsitleb **ühitamatus**, toetati suurel määral, kuid mõnel liikmesriigil on seisukoht, et tuleb lahendada piirkondlike mandaatidega kokkusobimatuse probleem, teised peavad vajalikuks kõrvaldada vastuväiteid põhjustavad sätted (vt punktid 6 ja 7) ning kolmandad leiavad, et see ei kuulu kohaldamisalasse;
- artikkel 25, mis käsitleb **väljaspool parlamendi töökohta toimuvat parlamentlikku tegevust** (üks liikmesriik peab seda kohaldamisalasse mittekuuluvaks);
- artikkel 26, mis käsitleb **isiklikku ja sõltumatut hääletust**, on liikmesriikide suurele enamusele enamasti vastuvõetav, tingimusel et arutatakse selle ulatust ja vastasmõju privileegide ja immunitetide protokolliga;
- enamiku artikli 27 lõigetest 1–6, mis käsitlevad **kohtade vabaksjäämist**, võib suurem osa liikmesriike vastu võtta, tingimusel et arutatakse kohaldamisala küsimust ja vastuväiteid põhjustavate sätete eemaldamist (vt punktid 6 ja 7).